

93 Схованки мого дитинства

На схилі під ясенком

Мій вірний бедрик, ящірка і я
Танцюємо у сонячнім промінні.
Це подих вічності, блаженний яв,

Що не залежить від заслуг чи вміння,
Чи від знання Платонових печер.
Це схованка, обплетена корінням

Густого ясенка. Тут час тече
Свавільно і нікому не підсудно.
Тече, але не щезне із очей,

Йому ж без нас на світі буде нудно.
Усе заповнить хижа пустота,
Важка і непотрібна, й многотрудна.

На ясенку про щось співає птах,
Пташина пісня пафосна до щему,
Це розуміє кожен, хто літав

Хай навіть уві сні. Птах змінить тему
Лише під осінь, там туман і сніг.
Там все готова огорнути темінь.
94 95

На схованку впаде холодна ніч,
Впаде так важко, як могильний камінь.
І стане вмить незатишно мені.
Бо все мине. В бездонну Лету кане...
Сурчини*

* Сурчини – курганчики, що їх нарівають байбаки.

Старий байбак стоїть на задніх лапах,
Він виструнчився, мов прийма парад.
У сонячнім промінні – лицар в латах.

Для нього це не забавка й не гра.
Там, під землею, затишна світлиця,
А хтось сторонній думає: нора.

Вилазить байбачиха круглолиця,
Всі корчі оминає і завали.

Чи й справді все це діється, чи сниться?

Такі чудні байбачі ритуали!
Стоять сурчини в балці, мов намети.
Жадані гості чи якась навала?

Каплиці православні, мінарети,
Готичні шпилі – марево мінливе.
Чиїсь химерні дивні силуети.

Старий байбак оглянувся полохливо:
З лукавими людьми непевні жарти!
Ще й хмара суне, може бути злива.

І вже збігає час стоять на варті.
Байбак мерщій ховається в сурчині.
Я йому заздрю. Його духу й гарту!
Мені б хоч трішки! Хай би для почину...
96 97

Грот із конваліями

Конвалії якраз при вході в грот.
Хтось його вирив і піском посипав,
Чим всі земні закони поборов,

Крім одного – закону волі й сили.
Така висока весняна вода:
Усі нап'юються, всіх вона наситить,

Усе захопить й наново роздасть.
Шляхи води, вони несамовиті:
Лишили грот. Комуś від когось дар,

Досвітнім сонцем і росою вмий.
В нім поночі лунали голоси,
Удень затихли, затишком сповиті.

Удень все залила цілюща синь.
Якась тут має бути таємниця.
Ніхто не скаже, навіть не проси...

Конвалії сховали ніжки в глищі.
Стоять, мов зачаровані, мовчать.
Мох застеляє кам'яні полиці

В глухому гроті, і на всім печать
Застиглості, очікування, змови.
Нічних гостей давно вже слід прочах.
Цікаво, чи комуś вдалися лови?

Верба з дуплом

Стара верба стоїть, купає коси
В мілкім ставку і думає своє.
Весна минає, будуть літо й осінь,

Лиш їй ніщо розради не дає.
Ця клята старість, от взяла й прийшла.
Тепер сидить в дуплі й на сполох б'є.

Чимось тривожним віє від дупла.
Це ж хто тут заповзявся налякати
Її, окрасу цілого села?!

Дупло велике, ще й з країв щербате.
Хто ж там ховає все своє добро?
А може, ще й надумав зимувати?

Був би то птах, то б загубив перо.
Звір би негайно протоптав стежину
Від цього ставу на людський город.

Дупло цікавить і людську дитину,
Й вона тихенько в нього загляда.
Там темно, і ця темрява поглине

Сміливця, й тільки вивірка руда,
Немов клубок вогню, прудка й весела.
Їй все дарма – і старість, і вода, 98 99

І темрява. Верба – її оселя
І схованка для всіх її скарбів.
Вона – вогонь, її не треба сердить.
Вона ні вам не ворог, ні собі.

Вужі

За літо навчилися танцювати,
А до того – на молоці ворожить.
Під перелазом, далеко від хати,

Два беручкі, домовиті вужі.
На них помітна печать посвяти,
Тому вони ніде не чужі.

Там, де вони, скрізь вирує свято,
І все на світі там дивина,
І всього, чого прагне душа, багато!

Ніхто ні в чому нужди не зна.
Наливаю їм в мисочку молока.
Вужі голодні, тож п'ють до дна.

Ось по кожному з них потекла ріка.
Загадкові. Живуть у своєму світі,
І тінь моя їх давно не ляка.

Сонце заходить, вщухає вітер,
Мене вже кинулися й шукають.
Вітер сльозу мені тихо витер.
Тиша і спокій, світ нелукавий...100 101

Під повіками

Ця схованка – наївний дар дитини:
Стули повіки – і тебе немає.
Ти просто кульчик, мушля, намистина.

Хтось сердиться, порядку вимагає.
Світ під повіками живе, пульсує.
Там сонячно, там затишно і гарно.

Дитя нічого не промовить всує.
Дитя лиш тихо назива пароль.
А доля прагне притягти до суду

Тебе, бо незугарно граєш роль.
Погана з тебе намистина й мушля,
Ні се, ні те, ні ельф ти, ані троль.

Як не мудруй, а повернутись мусиш
До звичного перебігу речей.
Ти райське яблуко ледь-ледь надкусиш,

Оглянешся налякано й втечеш.
Непевним і невічним був дарунок,
І вже його нема, він зник з очей.
Тепер вдивляйсь, вчитуй, ніби руни...

Печери1. Печера з екраном

Повернутися знов до печери Платона,
Коли вирвався з неї й по світу ходив.
Іншу радість пізнав, іншу втіху і втому.

Інший вітер зомлілий твій дух остудив.
Все в тобі остудив, щоб ти звівся на ноги
І пішов потаймиру у пошуках див.

Звичка бути рабом, довірять знову й знову
Рабським помислам, рабському трибу життя.
Людям звично ведеться в Платонових норах,

Тому втеча важка і легке вороття.
Знов навпочіпки всістися перед екраном
І дивитись, дивитися до забуття:

Що затіяли тіні, скажімо, під ранок?
Чим помітним вечірній позначився час?
Що там доля готує: лозину чи пряник?

Тіні щось імітують, стрибають, кричать.
Все нормально. Життя у печері триває.
Хтось замки перевірів, поставив печать.
Рабське око усі заборони сховає... 102

2. Лови

Ловити людські душі світу звично
На черв'яка, макуху, на живця.
Й видовище нівроку – феєричне,

І простір для маневрів – у ловця.
Коли ж не підуть звичним трибом лови,
Їх наново почнуть, пришлють гінця,

Який промовить заповітне слово,
Й душа охоче вловиться сама.
Адже насправді кожен з нас готовий

Піддатися. Всі ласі до оман.
Омани світу. Цноти і чесноти.
Все шашіль поточила, і нема,

Давно нема довіри у спільноти
До слів і жестів. Темно у печері,
Але сидіти в ній ніхто не проти.

Сидіти звично. Зачинили двері,
Окреслили надійно час і простір.
Ані обману тут, ані афери.
Ключі дали. Для перспективи й росту...

3. Вхід до печери

Перед під'їздом дві широкі лави.
Ландшафт незмінний, завжди так було.
Незмінні свідки слави і неслави –

Місцеві бабці. Місто чи село.
Різниця вже ніякої немає.
Кущі жасмину і під'їзд – як тло.

Поволі постає і виростає
Громадська думка, ліпиться досьє

На кожного. Хтось тільки

А вже на нього все, що тр
Хлопчина ще про все це м
Йде спроквола, задумавс

Знав би, зарані б вистриб
Аби лиш не потрапити в
Аби крюка хто в серце не

Ці бабці знають все і завж
Усі спецслужби світу – ш
Супроти них. Всесильні.

Вони повелівають, і нічим
Від них не затулитися. По
Проходять гості. В кожно
Всі, як годиться, вихован

ПОЛЕ ПОЛОВЕЦЬКЕ 107

Половецька баба(Садіба Наталіївка)

Вона стоїть і думає своє,
Цей бодігарт, ця половецька баба,
Камінний свідок усього, що є,
З часів туманних кам'яна незграба.

Над нею нависа залізна брама,
Десь далі леви флігель стережуть.
Ще трохи видно стежку і межу,
Та час усе це вставив в іншу раму.

В цій рамі бабі тісно, як ніколи,
Її душа – у половецькім полі,
Де не стихає море ковили.

Усе, чим колись марили, жили,
У пам'яті камінній промайне
І вже її ніщо не похитне... 108 109

**Манеж і стайні у готичнім стилі
(Садиба Наталіївка)**

Манеж і стайні у готичнім стилі,
Для коней, мабуть, готика – як допінг.
Масонська кельма, її віщій доторк,
В кутку двора забуті кимось тиглі.

Тут хтось щось плавив, нагрівав, сушив.
Шукав, де міг, поживу для душі.
Спрямував у небо гострі шпилі.
Здоровий глузд й архітектурні стилі

Стосовно стайні – все це давнина,
Бог з нею! Наш сучасник мало зна
Про задуми і мрії потаємні

Отих, що Господу були приємні,
Тримали міцно кельму і ніколи
Не сумнівались в готиці для коней.

**Біля зруйнованої дзвіниці (Садиба
Наталіївка)**

Сьогодні їх нащадки б'ють поклони,
Їм байдуже, куди поділись дзвони,
Що предки із дзвіниць стягали ревно.
Історія – річ марна і даремна.

Ці вирізи, залишені на стінах,
Усіх режимів злокриваві тіні.
Всіх революцій та усіх реваншей.
Запитую: «Так що ж тут, власне, ваше?!»

Дивлюсь і страшно: світло не тече
З їхніх холодних і пустих очей.
І звично їм, онукам бузувирів,

Ходить поміж людьми зі знаком звіра.
Це ж скільки треба рятівної сили,
Аби руїни ці не голосили?!110 111

Наталіївський парк

Каштанова, ялинова, дубова –
Старі алеї нас ведуть у ліс.
Ліс теж старий, одяг, було, обнову,
Але за мить зносив і переріс.

Дерева обновляються щороку,
До неба доростають залюбки.
Коли на них поглянеш свіжим оком,
То прочитаєш записи віків.

Неквапні, тихі і нелицемірні
Про се розповідають і про те.
Закони, за якими все росте,

Лиш непідкупній вічності співмірні.
Дуб-велетень і тсуга, і ялина.Що проти
них людська сипуча глина?!

Краснокутський дендропарк

Лист вербовий – як місточок у блакить.
Він вузенький, він стривожено тремтить.
Ця блакиті недосяжна глибина,
Ця бентежна та оманлива весна.

По вузенькому листочку, по весн
Хто відважиться промчати на коні?
Оглядаюся – така старовина!
У ставку верба гіллям сягає дна!

Ось шумить, не замовкає очерет,
Ось малює сонце свій автопортрет
Й розглядає його мовчки з висоти.

Хіба можуть стільки дива осягти
Людські очі, нетривка людська доба? –
Став, і шелест очерету, і верба...112 113

Стара криниця (Краснокутський дендропарк)

В досвітній час криниця загадкова.
Про що мовчить стара скрипуча корба?
Внизу, в яру – туман, в долині – мла
І долинає гомін від села.

Це люд встає і свіжу воду п'є,
Радіє, що вона в криниці є,
Скріпляє дух і відганяє зло.
Так буде, бо одвіку так було.

Цей корби скрип, ці краплі у тумані –
Сізіфів труд, оманливий і марний,
Як щедрість нерозбірлива криниці,

Однакова для щирих душ і нищих.
Серп місяця хитнувся над вербою,
Ряхтять, мов зорі, квіти звіробою...

* На могилах родини Каразіних надгробки було зруйновано, а шматки мармуру селяни розтягли по дворах.**(Краснокутський дендропарк)**

Маєток Шидловського(Старий Мерчик)

Старі альтанки, гроти і скульптури,
Густих гілок різка клавіатура,
Тут вітру шум, грози квапливі кроки
Нагадують нащадкам про бароко.

Про вміння жити, про високий лад
І дум, і помислів. Тут Паліцин затято
Дбав про єднання неба і зела,

Янголи з надгробків*

Ну, як Вам, тітко, кваситься капуста?
Із мармуру, мабуть, надійний гніт?
Тут надбано до біса, тут не пусто,
Тут вистачить для цілої рідні.

Воно й розмова б затишно текла,
Якби не ця окрушина крила, –
Надгробне янголя тепер безкриле.
Могил нема, і забуття накрило

Всіх з головою: мертвих і живих.
Усі говорять мовою трави.
У тітки мармур світиться в руці,

Щось в неї крутиться на язиці.
Ніби й не спить, а все як уві сні:
Трава, капуста, пів крила на гніт...114 115

Всі слухали, не кожен це затамив.

Сьогодні парк здичавів і заріс,
Під кропивою задуми поета.
Бджола звелась на квітці в повен зріст

І стверджує: живим немає Лети.
Живому завжди йдеться про життя.
Тут смертний гріх – безкарність
забуття!116 117

Палац Кьонігів(Шарівка)

З парадних залів видно три тераси.
Фазанів танці, далі – водограй.
Це лиш видіння, лиш уяви гра
Про інший час, про панування грацій

Поміж птахів і посеред людей,
Про те, як з воску й меду праживсь день
І зависав, і змішувався з глеєм.
Чотирирядна липова алея

Закінчується в затишній альтанці.
Цей мед, цей віск і ці пташині танці
Ще довго нам стоятимуть в очах.

Є дивний смисл в подіях і речах.
Минає все, і цей день вже позаду.
Що нам лишилось? – Тіні на фасаді.

* Камінь, на якому Кьоніг побачив свою
дружину в обіймах офіцера.(Шарівка)

Камінь Кьоніга*

Простити, аби після дорікати?
Ще й камінь зради притягти до хати!
Нагадують, як в ступі сіль товкти, –
Не міннезанг і не готичний стиль.

Міщанська драма, збочена манера:
Дружина ув обіймах офіцера!
Подружня зрада не всесвітнє зло!
Високий пан – таки селом село!

Цей камінь будить домисли й зітхання,
Його назвали каменем кохання.
Назвала так його жіноча стать,

Тим самим мудру даючи пораду:
Не плутати в житті кохання й зраду,
Сьогодні ти коханий, завтра – тать!120 121

**Маєток Донець-
Захаржевських(Великий Бурлук)**

Маєток слобожанських козаків,
Тут гостював Грицько Сковорода.
У Бурлуку така смачна вода,
Яка буває раз на вік-віків.

Палац із дерева, воно тривке,
Пережило і камінь, і граніт.
Тут вишні розцвітали навесні
І прилітало птаство гомінке.

Та згодом революції посли
Й сюди свій дух руїни принесли.
Солдатський чобіт нівечив усе,

Що вік було окрасою осель.
Він дощечки втоптав у сніг і кригу.
Як з'ясувалось: Велесову книгу...

**Співаючі тераси(Село Городне
Краснокутського району)**

Раніш співали, а тепер мовчать.
І ця важка безмовності печать
В ріці життя розчиниться навік...
От був собі на світі чоловік,

І вже його нема. Забуте вміння
Вслухатись у зелене шумовиння.
А вітер хмари гнатиме вгорі,
Загасить зорі, ніби ліхтарі.

Ще звідкись долинатимуть пісні,
Хтось в хаосі шукатиме рідні.
Комусь іще згадаються не раз

Низькі й високі голоси з терас,
Що й стихнувши, лишаються на чатах,
Бо смисл не в тім – когось
перекричати...122 123

Кадниця (Зруйнована садиба)

В ставку є риба – карасі, в'юни.
Понад ставком клубочеться туман.
Ставок великий – море-океан,
Тут ціле літо відгомін весни.

І легко так піддатися омані,
Що все це вища сила стереже,
Щоб грім не вбив чи суховій не зжер,
Щоб власний труд не видавався марним.

Аби лише не вибиті шибки
Та кахлі, геть злинялі і щербаті,
Не озивались голосом набату,

Що його добре чути крізь віки:
Ніхто й ніщо не стане вам на варті,
Як ви самі добра свого не варті.

Донецьке городище. Ярмарок

Такий високий правий берег Уд.
Важкий і невмолимий Божий суд.
Узимку тут мороз, а влітку спека
І звідусюди суне небезпека.

Якраз би і схреститися мечам,
Та інший яв відкрився тут очам:
Поважні гості – миру посланці,
Неспішно розкладають крам купці.

Тарелі райські, дорогі тканини,
Скляні та сердолікові прикраси.
Хтось дірку з бублика вмудрився вкрасти,

Ну, а комусь усе це лиш наснилось.
Тут нас, туристів, кличе вище й вище
Дух ярмарку. Донецьке городище.124 125

Квітка-мандрівниця

Народи проростають крізь народи,
Протоптують стежки, шукають броди.
Кров змішана здіймає шумовиння
Та роздуми про квіти і насіння.

Десь насінина вчепиться за гриву
І помандрує у далекий світ –
Від степу половецького привіт,
Для родичання невідкладний привід.

І проростає квітка-мандрівниця
Перед вікном в незнаній стороні,
Щоб половецький степ комусь наснився,

Чебрець і ковила, і полини.
Чиясь тривога не засне до ранку,
Бентежитиме сни й думки-підранки.

Медовий день

Тут бур'яни високі, як діброви.
Тут в кожного джмеля барильце меду.
Сідає золотий пилок на брови,
І меле млин, він борошна намеле

На білу пишнотілу паляницю.
До паляниці треба молока,
Щоб з меду й молока текла ріка,
У бур'яні ще й не таке насниться!

Йде обертом схмеліла голова,
Й ти сам летиш на квітку, як комаха.
Сміються з тебе квіти і трава:

Ні, ти ані незграба, ні невдаха.
Ти, як усі, поміж яви і сну
Висиш в хмільній краплині
бурштину.126 127

Степовий мигдаль

На цьому схилі – степовий мигдаль,
А воронець цвіте на іншій боці.
Мигдаль і воронець на кожнім кроці,
А збоку степу суне череда.

Тепер це спогад. Радість чи біда?
Зринає раптом, щоб колоти в оці.
Кудись побігли і дівчата, й хлопці.
Для тебе ж біг – одна з твоїх невдач.

Свої невдачі треба возлюбить.
З них кожну в пам'ять, ніби цвях, забить
І все сприймати, як зумисний дар.

На всі свої цвяхи повісь торби,
Дивись на обрій та рахуй горби.
І пам'ятай: мигдаль цвіте! Цвіте мигдаль!

З половецької вежі

Цей неспокій, ці ночі, холодні і темні.
Засторога, що скоро настане зима.
Вона прийде явити усе потаємне,
Що від нього нікому рятунку нема.

Як долоня, ця гола земля Шарукана.
Її можна згорнути й затиснуть в кулак.
Добра звичка – від зла відбиватись руками.
Але як у душі пересилити ляк?

Там виблискує річки розморене плесо,
Тут хитається вежа на ветхих колесах,
І дівча відгортає несміло завісу:

«Онде граються діти. Як видно їх звідси!»
Інші діти, в них інший, не знаний їй степ.
Що ж, вона почекає, вона підросте... 128 129

Тамерлан

Я – птах на плечі Тамерлана.
Тамерлан летів на коні,
Щось він крикнуть хотів мені,
Тільки ж людська мова – омана,

А пташиної він не знав.
А пташина на всіх одна!
Угорі – розжарене сонця око,
Унизу сповільнені роки й кроки.

Тамерлан прямував до сонця
З почтом променів-охоронців.
Недосяжний! Більше такого нема!

Жаль, що пам'ять людська глуха й німа.
Як він довго летів і ніде не спочив!
Вірний птах сидів на його плечі.

Сарматський полоз1.

Сарматського полоза шерех в траві,
А більше не чути нічого й ніде.
В замріяну тишу занурився день,
Це потім хтось прийде й розгорне сувій,

І стане читати старий заповіт.
Там степ напинається, обрій гуде,
Там страху багато. Ніколи й ніде
Своїм він не буде, бо зроду не свій.

Лиш полозу байдуже: був і нема,
У нього попереду люта зима,
Високі замети, колючі сніги.

Дарма! Він безжурно пливе у розмай,
Раденький, що літо за хвіст упіймав,
Що повинь пахуча йому до снаги...
2.

Сарматський полоз на чотири смуги.
Не привид, ось він влігся під кущем.
Звисає кущ шипшини сургучем
Над тихим ставом й ще зеленим лугом.130 131

Ніхто не прийде і не запитає.
Мов тятива, у вічності струна,
Поцілить – і обізветься луна,
Й сама всіх поіменно відспіває...

Чотири смуги на широкій спині.
Якийсь у тому є і зміст, і смисл,
Та все те розгадаємо не ми –

Невчасні, випадкові і не пильні.
Вуж раптом звівсь, оглянувсь на всі боки –
Він Здвиження почув неквапні кроки.

На видноколі

Ті, що пішли, – і рідні, і близькі.
Приходьки – все якісь чужі й далекі.
А їх бо заповзятливий лелека
У теплім вузлику приніс звідкільсь.

Яким воно було – те, що пішло?
Яскравою картинкою за склом?
Скло хтось розбив й тобі поранив серце.
Лікуй його, визбируючи скельця!

В кожному уламку – велич і краса.
У кожному – нездоланності яса,
Що раптом узяла й подаленіла.

Хтось думає: «Які дива наснились!
Замріли на далекому видноколі
Й мов щось гукають. Тільки що? До
кого?»»132 133

Голос крові

Труди і дні, й епохи в людських жилах
Відлунюють, а било часу б'є.
Там – хвилі ковили, там – море жита,
І кожне з них вихлюпує своє.

Хистка і ненадійна пам'ять крові,
Причини своїх порухів не зна.
Коли немає твердості в любові,
Усі слова – омана і мана.

Тікати чи горнутись до чужого
У вічному двобої зла й добра?
Бувають надто мстиві долі жорна

І надто несприятлива пора.
А ті, що тут пройшли раніш за тебе?
Чи в них і в засвітах ще спина терпне?

Ностальгії гіркі пелюстки

Це не квітка із нашого краю,
В нас таких не було і нема.
В нас усе накриває зима,
В тім числі і вигнанців із раю.

То чому вона душі нам крає,
І думки, і слова перейма?
Як сама і глуха, і німа.
Вітер струни перебирає,

Вітер горне до ніг пелюстки,
Квіти раю отруйні й гіркі,
І біда, що їм ліку немає.

Запитати б: «Цей плач – він за ким?
Хто вже в нім потонув залюбки?
В тім, чого не було й не буває...»